

שניתנה בידי הזכות להכרעה עצמית. אשר לרחיצה במי ים למטרות בריאותיות - מסורת זו נמשכת גם בארץ, בים המלח, עם מים מחוממים (בחורף), כסאות נוח והרבה אמונה בכוח המרפא של הים בכלל וים המוות בפרט, שמקיפה חמשת יבשות התבל.

ועוד זכור לי מהקיץ בדיוונו; היה גשום וקר ולפעמים אי אפשר היה לצאת. ישבנו מסביב לשולחן והשחלנו שרשראות מערמוני בר, שאספנו מתחת לעצים. עסקנו בפלסטלינה ובמריבות וצעקות ובבכי - ובמריסת עצבי המבוגרים. לילה אחד לא ישנו: אוניה עלתה בסערה על שרטון בחוף דיוונו וכל המקום געש ורגש, עם רקטות וסירות הצלה.

הקיץ הבא, 1923, מצא אותנו שוב בקולברג. בחורף, שקדם לקיץ הזה, הייתי חולה רוב הזמן, בדרך כלל ברוניטיס, ונעדרתי מבית הספר ימים רבים. אשר לבית הספר, לא שהתאוננתי על כך - אך הלימודים, זה היה עניין אחר לגמרי. רוב הילדים כבר ידעו לקרוא באופן שוטף וידעו חשבון של כפל פשוט, ועבורי קריאה וחשבון היו עדיין עניין של מזל. לכן היה מאוד תמוה בעיני, שעברתי בסוף השנה בכל זאת כיתה, אם כי שוב בהערה "על תנאי". הקיץ בקולברג התנהל על פי המתכונת המסורתית: שכירת חדרים עם מטבח. אבל נכונה לנו הפתעה: שתי האחיות של אמא הופיעו עם צאצאיהן: רוזה לוי עם מרטין ועלי (Alli) ולאה פינקוס עם ארנסט; מרגוט טרם נולדה. על אף שכולנו היינו בני אותו גיל בערך (בהבדל שנה פחות או יותר), הילדים מברסלאו נראו יותר מבוגרים. בכל אופן לנו. הם היו יותר עצמאיים ואיש לא רץ אחריהם עם כל דבר קטן; הם גם לא הצטרפו לישון בצהרים ונשארו ערים בערב עד "מאוחר" - סימנים בדוקים להתבגרות.

הבלגן היה גדול. גם אם לא גרנו יחד, במשך היום כל החבורה הצטופפה יחד, וזאת ברמת הרעש המקובלת אז אצל שבת נוישטט מברסלאו. שמעתי שמשכירי החדרים לא שאבו נחת מהמצב, אך זה היה מזלם הביש וסיכון שבא עם העסק: בין משכירי החדרים לנופשים היו גם משפחות מהמעמד הבינוני וגימלאים, שעקב המלחמה והאינפלציה (שהשתוללה בקיץ 1923 בממדים בלתי מוכרים בעולם המערבי: עד מיליארד מרק לדולר אחד) ירדו מנכסיהם ויכלו להחזיק את בתיהם או זירותיהם רק בדרך זו. עם זאת, השכרת חדרים במקומות נופש היא הכנסה טובה. הזציבלים היו אפוא בעליה מתמדת, בין אם בבית או על שפת הים. הם אכלו, כך נדמה לי, במסעדה כשרה (שבקולברג הייתה קיימת), עוד סימן לבגרות - אנחנו עוד פחדנו לאכול במקום זר. האבות שלהם הופיעו פעם לסוף שבוע: מִנָּה (עמנואל) פינקוס וגוסטף לוי, אך אבא שלנו לא התפנה.

קולברג התפארה בטיילת ותזמורת (Kurpromenade & Kurkonzert), שנגנה שעה או שעתים לפני הצהריים, אחרי הצהריים ובערבים, "מוסיקה קלאסית קלה". תזמורת ג'ז נגנה כבר בבית המלון העיקרי או בבית קפה אחד, אך לעתים רחוקות לקחנו חלק באירועים אלה, ובזדאי לא בערבים. על פי התקנון הנהוג אצלנו על הילדים שמתחת לגיל 14 להיות במיטה בשעה שבע.

לקולברג היה מקום בהיסטוריה הפרוסית במלחמה נגד נפוליון: כעיר מבוצרת היא ומפקדה המפורסם יכלו לו. אפשר היה, אפוא, לצאת לשעה קלה עם מרכבה לחוצות העיר לראות את הביצורים ההיסטוריים, להתרשם, לשתות קפה ולאכול עוגת אוכמניות או דובדבנים, ולהיעקץ מיתושים.

שהייתנו בקולברג, לפחות עבורנו, נמשכה מעבר לחופש הגדול, עד סוף אוגוסט. בכלל, איני זוכר קיט, שהיה מוגבל לחודש ימים בלבד. אמי תמיד סיפקה לבתי הספר שלנו תעודות ואישורים עם הנמקות, למה חודש ימים נופש אינם מספיקים לבריאותנו הרופפת. מנהלי בתי הספר תמיד קבלו זאת, אולי מכוח מעמד ההורים; קשה לשער, שלילד של פועל או פקיד זוטר היו מוותרים סתם ככה, אבל מאחר שאלה לא פנו בעניין כזה בלאו הכי, לא נבחן הדבר במציאות. מיותר לציין, שללימודי זה לא סייע, והסיכוי להגיע לדרגה של תלמיד מצטיין היה ממני והלאה. עם זאת עלי לציין כי לא הייתי לקוי למידה; באווירה וסביבה אוהדת, כשחשתי קשר עם המורה וללא תחושה של מתח ועוינות מצד הכיתה, הייתי מסוגל לקליטת החומר באופן מהיר ומקיף, ללא